

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 895.

CHICAGO, ILL., 6. NOVEMBRA (November 6), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravišтво (Office) 3629 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Ali je bila delavska stranka v Angliji poražena?

Dne 29. oktobra so se vršile v Angliji volitve v parlament. Dne 30. oktobra, ko je bilo štetje glasov v glavnem končano, je bilo svetu sporočeno, da je dobila konservativna stranka ogromno večino. Delavska stranka je izgubila okoli 38 mandatov. Liberalna stranka jih je izgubila nad sto in je potisnjena daleč v ozadje.

Časopisje, ki je sovražno delavskemu gibanju, posebno še socialističnim strankam, je v tej deželi z velikimi naslovi naznanilo, da so angleški volilci strmoglavili delavsko vlado, ker ji niso več zaupali in ker so sumili, da je preveč prijazna sovjetski Rusiji.

Delavska stranka je bila na vladi osem mesecev; prišla je na krmilo Anglije prvič v svoji zgodovini, toda ne zadnjič. O tem so prepričani tudi tisti, ki se sedaj vesele torijske zmage.

Angleška delavska stranka je pri volitvah dne 29. oktobra dobila nad milijon glasov več kakor jih je dobila prošlo jesen. To ne pomeni poraz, ampak napredek delavske stranke. Milijon glasov je že precejšnje število. Če jih je dobilo toliko ameriško politično organizirano delavstvo, je bilo to mnogo. In dobili smo jih toliko l. 1920, ko je E. V. Debs kandidiral na listi socialistične stranke. Pri zadnjih volitvah dne 4. novembra smo jih dobili sicer mnogo več, toda v drugačnih okolščinah.

Angleška delavska stranka v prejšnji zbornici ni imela večine. Vodila je Anglijo s pomočjo glasov levega krila liberalne stranke. Ti glasovi so se dne 8. oktobra zaeno z glasov konservativne stranke izrekli proti nji in Mac Donald je razpustil zbornico in razpisal nove volitve.

Svet je pričakoval, da bo delavska stranka prišla iz volilnega boja ojačana in konservativni elementi so prerokovali, da bo mogoče dobila par sedežev več kot jih je imela v prejšnji zbornici. Toda vsi so bili sigurni, da ne bo dobila večine nad konservativno in liberalno stranko, in vsi so vedeli, da bo liberalna stranka v novi zbornici podpirala konservativce. Liberalna stranka je imela v prejšnji zbornici 158 poslancev. V novi jih ima 40 in s tem je prenehala biti odločujoča skupina med konservativci in delavsko stranko. V prejšnji zbornici so imeli večino poslanci tiste stranke, s katero so

glasovali liberalci. V novi imajo konservativci večino nad vsemi drugimi skupinami in pomoč Lloyd George-ovih liberalcev jim sedaj ni potrebna.

Konservativna stranka se ima za svojo "zmago" precej zahvaliti tudi Zinovjevu, ki je s svojo taktiko mislil koristiti komunističnemu gibanju, ki ga v Angliji v pravem pomenu besede sploh ni, toda je koristil aristokratski stranki torijev, od katere nima Rusija ničesar pričakovati. MacDonald je priznal sovjetsko Rusijo takoj ko je prišel na vlado. Med Rusijo in Anglijo je bila potem izdelana pogodba, od katere bi imela Rusija mnogo večje koristi kot Anglija. Rusija je pogodbo sprejela, v Angliji pa bo šele prišla pred zbornico. Konservativna večina jo bo zavrgla in zahtevala od Rusije priznanje take pogodbe, ki bo bolj v prid angleškemu kapitalizmu kakor Rusiji.

Zinovjeva ta "uspeh" lahko veseli, toda Rusiji ni v korist. Ako je z angleškimi volitvami kdo kaj izgubil, je Rusija gotovo izgubila.

Angleško delavstvo ni izid volitev prav nič razočaral, iznenadil pa je javnost izven Anglije, ker ni pričakovala takega konservativnega vala. Delavstvo v Angliji ve, da je sedaj angleško ljudstvo razdeljeno v dva tabora, v konservativnega in socialističnega. Boj med njima se vrši v znamenju kapitalizma in socializma. Vsak teh taborov ima sicer svoje frakcije, ampak v vprašanju socializma sta samo dve struje, ena za socializem, druga proti. Strah pred socializmom je pognal konservativce v boj na življenje in smrt, in v tem strahu so rabili za propagando proti delavski stranki Zinovjeve intrige, ki so jim prišle kakor nalašč.

Za volitve je vladalo po vsej Angliji veliko zanimanje in udeležilo se jih je do sedemnajst milijonov ljudi. V Angliji se udeležuje volitev mnogo večji odstotek volilcev kakor pa v Zedinjenih državah.

Konservativci so dobili 408 poslancev izmed 600. Vseh poslancev je 613. Delavska stranka je dobila 154 poslancev, v prejšnji pa jih je imela 193. Liberalna stranka jih ima 44, v prejšnji jih je imela 158. Komunisti so dobili en mandat, neodvisni štiri, konstitucionalci tri.

Glasov so dobili: konservativci 7,626,000; delavska stranka 5,536,000; liberalna stranka 3,000,000. Delavska in liberalna stranka skupaj sta dobili skoro milijon glasov več kakor konservativna stranka, toda v zbornici imati nad dve sto poslancev manj kot konservativci. Če bi bili mandati razdeljeni proporcionalno, bi bila konservativna stranka v manjšini.

Delavska stranka bo v novi zbornici tvorila glavno opozicijo proti vladi. Pripravljala se bo na bodoče volitve z izpopolnjevanjem strukture svoje organizacije in vzgajanjem delavstva za socializem. Njen sedANJI poraz ni bil poraz.

Leta 1900 je delavska stranka prvič stopila na volišče v sedANJI formi organizacije. Od tedaj njena moč vedno raste. Z glasovi je padla samo leta 1910, toda že pri naslednjih volitvah jih je dobila skoro dva milijona več.

Kako se je razvijala in rastla v moči, pokažejo sledeče številke. Prva vrsta pomeni leto volitev, druga število poslancev delavske stranke, in tretja število glasov, ki jih je prejela:

Volitve leta	Število poslancev	Število glasov
1900	2	62,698
1906	29	323,195
1910 (jan.)	40	505,690
1910 (dec.)	42	370,802
1918	57	2,244,945
1922	142	4,236,733
1923	193	4,348,379
1924	154	5,536,000

Število glasov, ki jih je prejela pri volitvah 29. oktobra pokazuje, da je konservativna stranka v mnogih krajih zmagala le z malo večino glasov, večinoma povsod s pomočjo tistih volilcev, ki so preje pripadali liberalni stranki.

V osmih mesecih dela si je MacDonaldova vlada stekla zasluge v zunanji in notranji politiki Anglije, ki jih priznavajo, radi ali neradi, tudi nasprotniki delavske stranke.

Delavska stranka ni bila poražena. In tudi če bi bila, bi to ne bil prvi poraz delavstva, kajti delavske stranke so bile že mnogokrat vržene nazaj, toda nikdar trajno. Delavstvo mora zmagovati, ker je tak zakon evolucije, zakon, ki je odgovoren za prehajanje današnje družbe iz kapitalizma v socializem. Razvoj pa je počasen, zato je tudi naše zmagovanje počasno.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je 895. Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic. Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

Francija priznala sovjetsko Rusijo.

Francija je bila do zadnjih volitev v parlament poleg vlade Zedinjenih držav ena najhujših nasprotnic sovjetskega režima. Raymond Poincare je bil napram Rusiji enako neizprosna kakor ameriški državni tajnik Hughes ali lord Curzon dokler ga ni vrgla angleška delavska stranka s te visoke pozicije.

Prošlo poletje pa se je v Franciji izvršil preobrat. Ne sicer v tem smislu kakor v Italiji z Mussolinijevo revolucijo, niti v smislu boljševiške revolucije v Rusiji, ampak preobrat, ki je imel za posledico strmoglavljenje režima katerega je vodil Poincare in prihod strank leve na vlado, kateri načeljuje Herriot.

Herriotovo vlado podpira tudi francoska socialistična stranka; en pogoj, ki ga je stavila Herriotu je bil, da mora kakor hitro mogoče priznati sovjetsko Rusijo. Tudi Herriot sam se je pred izvolitvijo potegoval za sporazum z Rusijo in pred par leti je bil osebno v Rusiji kjer je konferiral s sovjetskimi državniki. Dne 28. oktobra je Francoska vlada formalno priznala sovjetski režim.

Pred vojno je svet poznal čudno spako — zvezo med caristično, reakcionarno Rusijo, in republikansko Francijo. To duhovno nenaravno zvezo je negovala Francija bolj kakor carjeva vlada. Nemčija je bila na pragu Francije. Nemške armade so bile jačje od francoskih in nemško orožje boljše od francoskega. Francoska industrija se ni mogla nemški niti primerjati. Nemčija je bila militaristična in imperalistična, Francija istotaka. Na kratko, Francija je bila v strahu pred Nemčijo in njenim kajzerjem, pa je iskala zaslombe, kjer jo je bilo mogoče najti. In dobila jo je tudi v carjevemu Petrogradu. Carjeva Rusija je bila velika in kdor jo je imel za zaveznika, je imel močnega zaveznika. Ampak car je bil slab gospodar in je veliko zapravil. Njegova vlada je jemala na posodo kjer je bilo mogoče kaj dobiti, in posojevala mu je največ Francija, ker je hotela obdržati prijateljstvo Rusije zase. Če ti pa kdo mnogo dolguje, je tvoj prijatelj, čeprav te po tistem preklinja.

Strmoglavljenje carja v spomladi l. 1917 ni pomenilo nevarnost za francosko posojila Rusiji. Vlada kakršna je bila po padcu carja bi jih plačala, oziroma ne bi nikoli rekla, da jih ne bo plačala. Toda v jeseni istega leta je dobila Rusija nov prevrat, ki je dal vlado v roke boljševiški struji ruske socialistične stranke, in nova ruska vlada, na čelu ji Lenin in Trocki, je namignila svetu, da ne bo priznala dolgov ki jih je napravila carjeva vlada in jih ne bo nikoli plačala. Potem pa se je pričel med upniki in dolžniki boj radi posojil in tudi drugih stvari,

ki imajo opravka s privatno svojino. V Franciji so rekli, da ne bodo nikdar priznali krvavega sovjetskega režima, boljševiki pa so se zakleli strmoglaviti vsako kapitalistično vladno. Kompromise so zavrgli in jih proglasili za smrten greh.

Res so sledile revolucije, take in take. V ekonomsko življenje Evrope se je naselil kaos in Rusija je bila objeta v civilno vojno. Bele garde in čete zunanjih držav, poslane v Rusijo, niso ničesar opravile, kajti ruski mušik se je bal za zemljo in je pomagal sovjetski vladi kolikor je mogel, ker je imel v mislih samo svojo zemljo, ki do 1. 1917 večinoma ni bila njegova. Evropske dežele so počasi spoznale, da je intrigranje in militaristično vpadanje zelo draga politika, pa so pričele misliti nekoliko tudi na kooperacijo. Lloyd George, takratni angleški ministrski predsednik, je sklical posebno ekonomsko konferenco, ki se je vršila v Italiji, na katero je bila povabljena tudi sovjetska Rusija, ki se je vabilu radevolje odzvala. S tem je bil led prebit, ampak samo led. Konferenca v Ženovi se je končala ne da bi se zedinila za sporazum med Rusijo in drugimi evropskimi deželami. Vršila se je še ena konferenca pozneje z enakim rezultatom.

Delavske in socialistične stranke evropskih dežel so ves ta čas vodile boj za priznanje sovjetske Rusije, pa tudi Rusija, oziroma njena vlada je storila kolikor je mogla, da vzpostavi z državami zapadne Evrope prijateljske odnose. Kakor je preje zatrjevala, da ne bo plačala dolgov carske vlade, tako je pozneje namigavala, da je pripravljena na sporazume, ki bodo zadovoljivi za obe strani.

Prva evropska velesila, ki je priznala sovjetski režim, je bila Mussolinijeva Italija. Nemčija je priznala sovjetsko Rusijo že prej, ampak Nemčija je bila v vojni poražena in Rusiji ni mogla mnogo pomagati. Prva pomembna sila ki je priznala sovjetsko Rusijo, je bila Anglija. MacDonald je izvršil svojo obljubo in se potrudil doseči sporazum z Rusijo, ki bi bil sprejemljiv za obe deželi. Posebna komisija, sestojeca iz zastopnikov Rusije in Anglije, ki je zborovala v Londonu, je sestavila pogodbo, ki pa jo angleška konservativna stranka ne odobrava in bo v parlamentu najbrž zavržena. Potem bo sledila nova konferenca, ako se med novo angleško vlado in Rusijo ne pojavijo spori, ki bi jo začasno onemogočili.

Herriotova vlada je priznala sovjetsko Rusijo brezpogojno. Toda ako se hoče priti med Francijo in Rusijo do resničnega sporazuma in trdnih trgovskih odnosov, mora Rusija plačati carjeve dolge, ali pa vsaj obljubiti, da jih bo plačala. In Čičerin, ruski komisar za zunanje zadeve, je obljubil, da jih bo plačala.

Francoski bankirji so posodili carju mnogo milijonov, bonde ruskega posojila pa so prodali francoskim kmetom in malim trgovcem.

Rusija pravi, da je pripravljena vrniti posojila takim upnikom, ne pa velebankirjem.

Sedaj sta Japonska in Zedinjene države edini velesile, ki še nista priznali sovjetske vlade. Tudi ti dve bosta sledili drugim, kar ne bo v škodo nobeni in v korist vsem.

Komunistična propaganda hoče prikazati, kakor da se kapitalistične vlade silijo priznati sovjetsko Rusijo. Res pa je, da se je edino Rusija prizadevala izvojevati priznanje, in da nobena kapitalistična vlada, razun Mussolinijeve, ni kazala niti najmanjše naklonjenosti Moskvi. Francija in Anglija sta priznali sovjetsko Rusijo na pritisk in s pomočjo socialističnih strank in priznali sta jo šele ko so bile vržene reakcionarne vlade.

Rusija je preogromna, da bi se jo moglo politično in ekonomsko izolirati. Razun tega je izolacija Rusije škodljiva drugim deželam, ne samo Rusiji. Sedanjim priznanjem ruske vlade bodo sledile trgovske pogodbe in tem bolj odkritosrčni odnosi, kakor so vladali sedaj. Seveda se bo tudi intrigiralo in sklepalo tajne pogodbe in vojne dogovore, kar je v današnji družabni uredbi neizogibno.

Kakšna bo bodoča taktika A. F. of L.?

Ameriška delavska federacija je bila do letošnjih volitev v službi politikov starih strank, večinoma demokratske. Gompers, poglavar A. F. of L., je v politiki demokrat. Večina drugih odborov federacije je bila aktivna v demokratski stranki. Uradno je bila A. F. L. "nestranskarska". Svoje zahteve je na vsake štiri leta sporočila republikanski in demokratski stranki. Konvenciji obeh sta jih na en ali drug način ignorirali, Gompers pa je šel domov in indorsiral demokrate, ker so delavstvu "najprijaznejši". Socialistov ni maral in jih danes ne mara.

Tudi letos je Gompers ponujal svoje zahteve konvencijam republikanske in demokratske stranke. Tudi letos bi bil indorsiral demokrate, da se ni zgodilo dne 4. julija v Clevelandu nekaj izrednega.

Dne 4. julija se je vršila v Clevelandu konvencija Konferenca za progresivno politično akcijo — največja politična konvencija organiziranega delavstva, kar se jih je še kedaj vršilo v tej deželi. Ta konvencija je napovedala boj kapitalističnim strankam in nominirala svojega predsedniškega kandidata. S tem so bili konservativnim unijskim voditeljem Gompersovega kova računi prekrizani.

Gompers ni bil zastopan na clevelandski konvenciji KPPA. A. F. L. je bila v opoziciji proti gibanju, ki ga zastopa KPPA. Kljub tej opoziciji je bilo v Clevelandu zastopanih več milijonov organiziranih delavcev in farmerjev, in take organizacije tudi Gompers ne more ignorirati.

Dne 2. avgusta je eksekutiva A. F. L. indorsirala La Folletta in Wheelerja in s tem se je prvič odrekla svoji stari tradiciji. Tega ni storila z navdušenjem. To se je videlo v spomenici, ki jo je eksekutiva naslovlila delavstvu A. F. L. in javnosti v splošnem. V nji

se povdarja, da si A. F. L. ohrani svojo staro stališče, to se pravi, A. F. L. ni za "tretjo" stranko, ampak je le indorsirala La Folletta kot je indorsirala preje Coxa, Wilsona itd. Gompers je dal v tej spomenici jasen migljaj, da indorsiranje La Folletta od strani A. F. L. ne pomeni indorsiranje skupin, ki delujejo v KPPA., in s tem je imel v mislih socialistično stranko in vse tiste unije in elemente, ki hočejo da se ameriško delavstvo združi v svoji politični stranki.

Kapitalistični listi so odobraval Gompersovo stališče, v kolikor se nanaša na ustanovitev "tretje" stranke, pri tem pa so priznali, da se Gompers ne bo mogel dolgo upirati novemu valu. Gompers se stara in se bo moral umakniti, pa tudi njegova taktika se stara. Nekatera glasila ameriškega kapitalizma pišejo čisto odkrito, ker hočejo da se zagovorniki sedanje družbe in obstoječih institucij pripravijo na delavsko opozicijo, ki bo našla izraz v delavski stranki, katere ne bo mogoče preprečiti. Ta glasila so šla v svojem preokrovanju še korak dalj in naravnost priznala, da bo nova delavska stranka prišla pod intelektualno vodstvo socialistov, tudi če v začetku organiziranja socialisti ne bodo imeli kontrolo in vodilno besedo.

Volitve so končane in sedaj ima ameriško delavstvo pred seboj samo eno vprašanje: Ali naj se organizira v svoji politični stranki, ali pa ostane pri stari politiki A. F. L.?

Mnogo unij je za takojšnjo ustanovitev delavske stranke. Stotisoče članov tistih unij, katerih odbori niso za samostojno politično akcijo delavstva, so za ustanovitev svoje stranke. Vsi voditelji strokovno organiziranega delavstva vedo, da se z ustanovitvijo delavske stranke ne bo dalo dolgo zavlačevati. Kljub temu jim je težko storiti korak, za katerega vedo, da jih bo pogubil, kajti oni so bili vzgojeni v stari šoli in so dobri le za politike kakšne buržvazne stranke, v kateri ni treba mnogo vedeti in ne študirati socialnih problemov.

Dne 18. novembra se bo pričela v El Pasu, Texas, konvencija Ameriške delavske federacije. Tudi na tej bo gospodaril Gompers in bilo bi brezplodno misliti, da se bo izrekla za ustanovitev delavske stranke. Ampak neglede kako jo bo Gompersova večina odbijala od sebe, čutila jo bo, ker je duh delavske stranke že tukaj in dobiva telo.

Ameriško delavstvo je šlo letos v volilni boj brez pomoči eksekutive Ameriške delavske federacije. Organiziralo se je za volilni boj proti njeni volji. In potem je Gompersa moralno prisililo, da se je pridružil kampanji, in pridružil se je, čeprav neodkritosrečno.

V kampanji za La Folletta komaj da je bila aktivna. V volilni fond ni nabrala niti trideset tisoč dolarjev, in to organizacija, ki ima nad tri milijone članov.

Delavska stranka v Zedinjenih državah se bo ustanovila s ali pa brez sodelovanja oficijelne Ameriške delavske federacije. Ako ne bo sodelovala v začetku, bo morala sodelovati pozneje, kakor je morala v pred par dnevi končani predsedniški kampanji.

SODRUGI V ILLINOISU — ne pozabite agitirati poleg Proletarca tudi za "CHICAGO SOCIALIST", glasilo socialistične stranke v Illinoisu. Naročnina: \$1.50 za celo leto, \$1 za osem mesecev. Naslov: Chicago Socialist, 1501 Warren Ave., Chicago, Ill.

Gibanje socialističnih strank v Evropi.

— Neodvisna socialistična stranka v Čehoslovakiji je stopila v pogajanja s češko socialno demokratično stranko, ker je v obeh nastalo močno gibanje za združenje socialističnega delavstva v eno stranko. Iz Prage poročajo, da se bodo pregovori uspešno končali.

— Najbolj needini so še socialisti v Sloveniji, ki imajo dve socialistični stranki — ena ki je za tako priznana od socialistične internacionale, oziroma od splošne jugoslovanske socialistične stranke, in druga, ki je v Sloveniji znana kot Bernotova skupina. Njeno glasilo je "Naprej," ki izhaja v Krškem. Glasilo prve je tednik "Socialist". Skoro ves prostor v listih obeh frakcij se porablja za polemiko. Energije sodrugov se trošijo največ v frakcijskih bojih.

— Pri zadnjih volitvah v Gornji Šleziji so socialisti ohranili svojo prejšnjo moč, med tem ko so nacionalistični glasovi padli za okoli 40 odstotkov in komunistični za 43 odstotkov.

— Volitve v provincialni zbor svobodnega mesta Hamburg so vzele socialistom precej mandatov; tudi demokratične stranke so nazadovale. Ekstremni nacionalisti in komunisti so napredovali v številu glasov in zastopnikov.

— Nemški državni zbor je bil meseca oktobra razpuščen in nove volitve se bodo vršile to zimo. Socialistična stranka upa, da bo dobila pri teh volitvah isto, ako ne še večje število mandatov, kot jih je dobila v predzadnjih volitvah. Demokratične stranke računajo, da razmere v Nemčiji niso več tako kaotične kot so bile za časa prešlih volitev in raditega se bodo mase volilcev, ki so glasovale za leve in desne ekstremiste, povrnila v stare stranke. Za razpust parlamenta so posebno delovali socialisti, ker smatrajo, da sedanji parlament nič več ne reprezentira mišljenja večine volilcev.

— Angleška komunistična stranka je že četrtrič vprašala za pristop k angleški delavski stranki in bila je vsakokrat odklonjena z razloga, da njen namen ni sodelovati z delavsko stranko, ampak v nji ruvariti in netiti frakcijske boje. Za sprejem komunistične stranke je bilo oddanih 193,000 glasov, proti sprejemu pa 3,185,000.

Resolucija, s katero se delavska stranka izreka proti indorsiranju komunističnih poslancev v parlament, je bila sprejeta z 2,456,000 glasovi proti 654,000, in resolucija, ki pravi da noben član komunistične stranke ne more biti član delavske stranke, je bila sprejeta z 1,804,000 glasovi; proti je bilo oddanih 154,000 glasov.

Walton Newbold, prvi in edini komunistični poslanec v angleški zbornici do jeseni l. 1923, je odstopil od komunistične stranke, ker se ne strinja s "frazeologijo komunističnih skupin in listov", ki se vedno bolj oddaljujejo od resnice. V zbornici, ki je bila razpuščena meseca oktobra, niso imeli komunisti nobenega zastopnika.

— Socialistična stranka na Danskem je dobila pri zadnjih volitvah v parlament dvanajst mandatov; število njenih poslancev v zbornici je sedaj petindvajset, tri več kot jih je imela poprej. Parlament šteje 75 poslancev.

Termin poslancev danskega državnega zbora traja osem let; volitve za gotovo število poslancev se vrše

vsaka štiri leta; Danci nimajo volilne pravice, dokler ne dopolnijo 32. leto starosti.

Danska ima socialistično vlado, ki je postala znana vsemu svetu radi svojega prizadevanja razpustiti armado in vojno mornarico. Ako bodo njeni načrti odobreni, bo Norveška prva država na svetu, ki ne bo imela armade. Njena državna policija bi štel do dva tisoč mož in to bi bila njena edina oborožena sila. Socialistična vlada stoji na stališču, da armade malih držav niso drugega kakor breme za prebivalstvo, v slučaju vojne pa morajo v kratkem času podleči armadam velikih držav. Prvič v zgodovini se je pripetilo, da je vlada predlagala razoborožitev svoje dežele in to je kar zanima kapitalistične kroge. Danska vlada hoče denar in delovno silo, ki se jo troši sedaj v armadi, porabiti za koristne stvari, ki bodo pomagale k blagostanju ljudstva.

— Volitve v angleški parlament, ki so se vršile dne 29. oktobra, so prinesle zmago konservativni stranki, ki je dobila 408 poslancev in s tem večino nad vsemi drugimi strankami. Liberalna stranka, ki je bila že večkrat na vladi in imela v zbornici večino, je bila pri teh volitvah skoro pometena s političnega pozorišča. Delavska stranka je izgubila okoli 36 mandatov, toda dobila je nad milijon glasov več kot pri zadnjih volitvah. V mnogih okrajih je bila poražena z malo večino, ker so volilci, ki so dosedaj navadno glasovali za liberalno stranko, šli v konservativen tabor. Delavska stranka je izgubila precej mandatov tudi radi fuzije med liberalno in konservativno stranko. Mesto da bi bili med seboj v boju in imeli v vsakem okraju vsaka svojega kandidata, sta se združili in si razdelili kandidate. Tako je kandidat delavske stranke v takem okraju dobil sicer več glasov kot pri volitvah prošlo leto, toda združeni nasprotniki so imeli večino in delavska stranka je prišla ob mandat.

Angleško delavstvo radi teh volitev ni razočarano. Prisililo je liberalno stranko iskati zaslombo pri konservativcih in prisililo jih je celo na združenje s konservativci. Tako je delavska stranka dokazala masi, da je liberalna stranka kljub svojemu liberalizmu vendarle kapitalistična stranka, ki ne zasluži delavske podpore. In ni je dobila. Kar je v nji res progresivnih elementov, so glasovali večinoma za delavsko stranko, toda masa njenih volilcev, sestoječa iz srednjih slojev, je glasovala za konservativce. Delavska stranka beleži sicer zmanjšanje števila svojih poslancev, toda njeni glasovi so poročeno narasli (vpoštevajoč dezertiranje liberalcev h konservativcem) veliko bolj kot glasovi konservativne stranke, kar ji je dokaz, da bo iz današnje manjšine postala v doglednem času večina.

Se ne dolgo nazaj je bila delavska stranka majhna "tretja" stranka. Danes je druga po številu glasov in poslancev in prva kar se tiče organizacije.

Proračun mesta New York za l. 1925.

Mesto New York ima večji proračun kot pa marsikakšna država, četudi ima več prebivalcev kakor to največje ameriško mesto. Izdatki mesta za leto 1925 so proračunjeni na \$396,000,-000. Ta budžet je najvišji v zgodovini New Yorka.

"Radičev šovinizem".

Belgrajske "Radničke Novine", ki so glavno glasilo socialistične stranke Jugoslavije, so prinesle v izdaji z dne 8. oktobra pod gornjim naslovom sledeči članek, ki podaja nekoliko slike kako razume Radić komunistično bratstvo in republikansko idejo:

"Radičev pokret je bolj plemensko-šovinistični nego ekonomski in "republikanski". To se vidi tudi iz njegovega govora, ki ga je imel dne 28. septembra v Krašicu, katerega je priobčilo Radičevo glasilo "Hrvat". Napadajoč poslanico hrvatskega episkopata o proslavi tisočletnice hrvatskega kraljestva pravi Radić:

"To pismo je za nas vredno trojne obsoje. Za ljudi kot ljudi, kot kristjane in kot Hrvate. Kot ljudje moramo biti za enakost, kot kristjani moramo biti za pravičnost, a kot Hrvatje moramo čuvati vse dele našega naroda, najsibo pravoslavno vejo Hrvatov, Hrvate-žide in vse druge, ki so nam toliko dragocenejši kolikor so maloštevilnejši. Če ne bi delali tega, potem smo isto kot Pasićevi pravoslavci, ki javno govore, da imajo za vsakega ki ni pravoslaven pripravljen kol in konopec!"

Tak Radičev šovinizem gre v prilog samo šovinizmu Pasića in Pribičevića, ki istotako brani vsak "drobec srbstva in Srbov," pa bodo v svojih zahtevah prišli do Siska in dalje. Tega pa Radić gotovo ne želi. Izhod iz naše državne in nacionalne krize ni v razpaljevanju plemenskega šovinizma, ampak v polni enakopravnosti vseh plemen v eni enostavno demokratsko urejeni državi."

Edgar L. Larkin, znanstvenik, umrl v uboštvu.

Časopisje je dne 12. oktobra prineslo vest, da je Edgar L. Larkin, avtor mnogih priznanih znanstvenih del, v Los Angelesu po dolgotrajni bolezni umrl. Bil je brez sredstev in je živel v bedi. Časnikarskim poročevalcem je nekaj dni pred smrtjo dejal, da mu vse njegovo trdo delo na znanstvenem polju ni prineslo toliko, da bi mogel plačati račun bolnišnici. To je ena izmed mnogih sličič, ki pokazuje, da je družba, ki dopušča učenjakom umirati v bedi, in trotom, ki so podedovali bogastva, živeti v izobilju, vredna, da se ji da poslovilno pismo. Navaden pretepaški bokser ima danes možnosti zaslužiti tisočake in stotitisočake na leto, dasi nima njegovo pretepanje niti najmanjše koristi za civilizacijo. Tisoče slučajev je, kjer dobe ljudje nepotrebnih poklicev sijajne "nagrade", medtem ko se za znanstvenike masa niti ne zmeni. Znanost gre kljub temu naprej in bo šla v drugačni, v socialistični družbi, še hitrejši, ker ne bo dopuščala, da bi njeni najboljši člani trpeli pomankanje ali da bi bili radi pomankanja raznih sredstev ovirani pri svojem delu.

Ako vam je kaj ležeče na tem, da se "Proletarca" poveča, agitirajte, da se število njegovih naročnikov poveča.

LEONID ANDREJEV:

RDEČI SMEHOdlomki najdenega rokopisa
Preložil Vladimir Levstik.*(Nadaljevanje.)*

Zadovoljno sem pil vodo, požirek za požirkom — in v sosednji sobi je sedela žena z mojim sinkom, in jaz jih nisem videl.

"Tako je bilo prav. A zdaj pridite semkaj, k meni. Pa zakaj je mladi možek že tako zgodaj pokoncu?"

"Vesel je, da si se vrnil. Pojdi k papá, srček!"

Toda mali se je pričel jokati ter se skril za materina krila.

"Zakaj plaka?" sem vprašal osuplo in pogledal naokoli. "In zakaj ste sploh vsi . . . tako blede in malobesedni ter smukate okrog mene kakor sence?"

Brat se je glasno zasmel, rekoč:

"Malobesedni pa že ne!"

In sestra se mu je pridružila:

"Saj venomer govorimo!"

"Pogledati moram, kaj je z večerjo," je dejala mati ter naglo odšla.

"Pač, tako molčeči ste," sem ponovil odločno.

"Od ranega jutra že ne slišim besede iz vaših ust, samo jaz govorim venomer ter se smejem in veselim. Ali se vi ne veselite, da sem se vrnil? In zakaj se me zmerom izogibljete z očmi? Ali sem se tako izpremenil? Bržčas bo kaj takšnega. Tudi ogledal ne vidim. Menda ste jih odnesli? Dajte mi vendar ogledalo!"

"Tako ga prinesem," je dejala žena; dolgo časa je ni bilo nazaj, in ogledalo je naposled prinesla hišna. Pogledal sem vanje — in sem videl isti obraz, ki sem ga videl že med potjo v železniškem vozu in po kolodvorih: bil je moj stari, navadni obraz, nekoliko postarel, a drugače isti kakor nekaj. Menda so pričakovali, da vzkriknem ali omedlim, in tembolj so se razveselili, ko sem vprašal z največjim mirom:

"Tak — kaj je pravzaprav tako nenavadnega v mojem obrazu?"

Z glasnim smehom je šla sestra iz sobe, brat pa je rekel v mirnem, prepričevalnem tonu:

"Da, le malo si se izpremenil. Majhno plešo si dobil."

"Boga zahvali, da sem vsaj obdržal glavo," sem odgovoril ravnodušno. "A kam so izginili vsi, kolikor jih je?" Najprej prva, za njo druga. "Daj, vozi me še majčkeno po sobah! Krasen stol — tako udoben in popolnoma brez šuma! Koliko je stal? Denar se mi ne bo smilil: par

nog si kupim, boljših nego . . . ah, tu visi tudi moje kolo!"

Viselo je na steni, lepo kakor novo, samo da je bila pnevmatika uplehnila. Zadnjega kolesa se je držalo še nekoliko prisušenega blata — od zadnje vožnje, takrat, preden smo šli na vojsko. Brat je molčal in ni porinil stola dalje; razumel sem njegov molk in obotavljanje.

"Samo štirje častniki našega polka so ostali živi," sem dejal mračno. "Jaz sem bil še srečen . . . In tole" — pokazal sem na kolo, "to zdaj lahko ti rabiš, kar jutri si ga vzemi."

"Dobro, vzamem ga," je dejal brat z vdanim glasom. "Da, še srečen si bil. Pol našega mesta žaluje. In noge — no, te so naposled . . ."

"Seveda. Saj nisem pismonoša!"

Brat je nenadoma obstal, rekoč:

"Ti, povej — zakaj se ti pravzaprav glava . . . tako trese?"

"Nič hudega . . . minilo bo, mi je rekel doktor."

"In tudi roke se ti treso?"

"Da, da — tudi roke. Vse bo minilo. Prosim, pelji me zdaj še malo, dolgčas mi je stati na miru."

Ob razpoloženje so me bili pripravili ti dobri ljudje, ki so se zdeli tako malo zadovoljni z menoj. Toda veselje se je zopet vrnilo, ko so mi postlali — zares postlali, s pravimi, mehкими blazinami, ki so ležale na lepi postelji; sam sem bil kupil to postelj, pred štirimi leti, ko sva se ženila. Čisto rjuho so pregrnili čeznjo, nato so dobro prerahljali blazine ter odgrnili odejo; jaz sem bil priča te svečane ceremonije, in moje oči so bile od smeha polne solz.

"Zdaj me pa sleci in spravi v postelj," sem rekel ženi. "O, kako se veselim!"

"Tako, dragi!"

"Le hitro, hitro!"

"Tako, dragi!"

"Tak — kaj pa ti je?"

Stala je za menoj, poleg umivalnika; naglo sem se ozrl po nji. In takrat je nenadoma zakričala, tako rezko in glasno, kakor kriče drugače le zunaj na bojišču:

"Kaj pa je to? Kaj je to?"

In planila je name, objela me, vrgla se pred menoj na kolena ter pritisnila glavo k mojim pohabljenim udom, odmaknila se z drgetom in se zopet privila, pokriva je nesrečne konce mojih odrezanih nog s poljubi ter kliče med ihtenjem:

"O, ti moj ljubi, dragi! Kaj se je napravilo iz tebe! Saj ti je šele jedva trideset let! Mlad si bil in lep. O, kaj je to, kaj je to? Kako so vendar ljudje okrutni! Čemu to? Kdo ima korist? Ti moj ubogi, tihi fant, ljubi, ljubi moj . . ."

In na njeno upitje so pritekale vse tri, mati, sestra in pestunja; vse tri so plakale in govorile kar vprek, padale pred mano na kolena in

prelivale bridke solze. Na pragu pa je stal brat, bled, ves bled, in čeljust mu je trepetala, in z ječečim glasom je kričal:

"Pri vas zblaznim — zblaznim, zblaznim!"

Mati pa se je plazila okrog mojega voznega stola in ni nič več jokala: samo hropela je še ter bila z glavo ob stolova kolesa. Tam pa, ob steni, je stala snažna postelja s prerahljanimi blazinami in odgrnjeno odejo, postelja, tista postelja, ki sem jo kupil pred štirimi leti — ko smo slavili ženitovanje.

Deveti odlomek.

... Sedel sem v banji s toplo vodo, in brat je nemirno stopal po tesnem prostoru semintja, sedel, vstal, vzel zdaj milo, zdaj prt v roko, nastavil oboje pred svoje kratkovidne oči ter položil zopet nazaj. Nato se je obrnil z licem proti steni, pričel praskati s prstom po ometu in vročerkvno nadaljeval svoje besede.

"Le sam presodi: ali more ostati brez kazni, da po desetletja in stoletja uče človeka, naj bo usmiljen, pameten in razsoden? In da ga vzgajajo v umno bitje z zavednim ravnanjem — to ne more biti zaman! Jasna zavest — to je tisto, za kar se gre. Človek pač lahko izgubi čustvo usmiljenja, izgubi občutnost, se navadi pogleda na kri in na solze, kakor se dogaja pri mesarjih ter nekaterih zdravnikih in vojakih; ali, kako je mogoče, da bi se zopet odpovedal resnici, ko jo je enkrat spoznal? Jaz menim, da je kaj takšnega čisto nemogoče. Že od detinstva so me učili: ne muči živali, bodi usmiljen! Istega so me učile vse knjige, kar sem jih bral; in bolešno sočutje me navdaja do vseh ljudi, ki trpe od vaše proklete vojne. Toda polagoma se privajam vsem tem slučajem smrti, trpljenju in krvoprelitju; jasno čutim, da prihajam tudi sicer, v vsakdanjem življenju manj občutljiv in manj sočuten ter se odzivam le še najsilnejšim vtiskom. Dejstva vojske same po sebi pa se ne morem navaditi, moja pamet se protivi, da bi razumela in pojmila to, kar je neumno baš po svojem notranjem bistvu. Milijon ljudi se zbere na enem kraju ter se ubija med seboj; z vsemi mogočimi vzroki skušajo opravičiti svoje ravnanje, in vsi skupaj čutijo mučnost svojega položaja ter so vsi enako nesrečni zaradi njega — — tak povej mi: kaj je to? Ali ni prava pravcata blaznost?"

Brat se je obrnil; vprašanje je ležalo v njegovih kratkovidnih, nekako naivno zročih očeh.

"To je rdeči smeh," sem dejal s šaljivim glasom, pljuskaje po vodi.

"Da, povem ti po pravici" — je nadaljeval brat ter položil svojo mrzlo roko zaupno na mojo ramo, da jo takoj zopet potegne nazaj, kakor v strahu nad tem, da je rama gola in mokra — — "povem ti po pravici: zelo se bojim, da izgubim pamet. Nič več ne morem razumeti, kaj se

pravzaprav godi po svetu. Če bi mi vendar kdo razložil te reči — a živ človek mi jih ne more! Ti si se udeležil vojske, videl si vse — vsaj ti mi razloži!"

"Hodi h vragu!" sem dejal šaljivo pljuskaje po vodi.

"Tudi ti mi ne moreš povedati," je nadaljeval žalostno — "nihče mi ne prihiti na pomoč. To je strašno. Zdaj prav nič več ne razumem, kaj je pametno in kaj neumno. Če te zgrabim zdajle za goltanec, čisto rahlo najpoprej, kakor da bi te hotel božati, in potem čimdalje bolj trdno in trdneje, dokler te ne zadavim — kaj meniš, kaj bi bilo to?"

"Neumnost govoriš. Nihče ne dela takšnih reči."

Brat si je mel mrzle roke; tiho se je nasmešnil in nadaljeval:

"Ko si bil še tam, so prihajale noči, ko nisem spal in nisem mogel zaspiti, in tistekrati so mi rojile po glavi takšne čudne misli: ali ne bi vzel sekire ter pobil vseh, rodbine in služinčadi, in naposled še psa. Seveda, bile so le misli, v resnici ne bi storil takšnega dejanja."

"Tega se naadejam," sem dejal z usmevom, pljuskaje po vodi.

"Tudi pred noži imam tak čuden strah, in pred vsemi ostrimi, svetlimi predmeti: zdi se mi, ako vzamem nož v roko, gotovo prerežem komu vrat. Zakaj mu ga ne bi, samo da je nož dovolj oster."

"Ta razlog zadošča. Čuden svetnik si, brat — Daj, izpusti še nekoliko tople vode!"

Brat je odprl pipo, da se je ulila voda, ter govoril dalje:

"Bojim se tudi množice — ljudi, kadar se zbirajo v velikem številu. Če slišim zvečer na cesti hrup ali glasno kričanje, se zdrznem in mislim, da se je že začelo — . . . klanje. Če vidim, da stoji par ljudi drug z drugim, in ne morem slišati, o čem govorijo, se vedno bojim, da padejo v naslednjem hipu z divjim krikom drug po drugem ter se pomore med seboj. Saj veš" — skrivnostno se mi je nagnil do ušesa — "da so časopisi polni vesti o raznoterih umorih — o čudno skrivnostnih umorih . . . Neumnost je trditi, da ima vsak človek svoje lastno pamet: vse človeštvo ima samo eno pamet, in tista je, ki nori. Potipaj mojo glavo, kako je vroča! Kakor ogenj, tako gori v nji. In včasih je zopet čisto mrzla, in vse v nji je zmrzlo, je otrpelo, izpremenjeno v mrtvo, pošastno kepo ledu. Ne sme se mi, brat — toda verjemi: blazen prihajam. Saj moram zblazneti! . . . Četrt ure — zdaj je čas, da se spraviš iz banje!"

"Samo malo še! Samo še minutko!"

(Dalje prihodnjič.)

Oglašajte priredbe vaših organizacij v Proletarcu. S tem gnotno pomagajte listu in ob enem je to tudi indirektna agitacija zanj.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Socialistični klub J. S. Z. v Collinwoodu reorganiziran.

COLLINWOOD, O. — V collinwoodski naselbini ima socialistično gibanje skozi zadnja leta zelo velike težave. Svoječasno je obstojal tu zelo aktiven socialistični klub, ki pa je radi raznih vzrokov, nastalih med vojno in po vojni, oslabil in bil večkrat potisnjen v popolno neaktivnost. V raznih drugih naselbinah so socialistične organizacije ostale aktivne ves čas kriz, toda v nekaterih je aktivnost prenehala, kar so povzročili poleg splošnih tudi lokalni vzroki.

Pred kratkim se je tu pričelo energičnejše gibanje za reorganiziranje socialističnega kluba št. 49 JSZ., ki sedaj zopet funkcionira. S tem je naselbina Collinwood prišla nazaj v vrste socialistične stranke.

Seje obnovljenega kluba št. 49 se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v Kunčičevi dvorani na Waterloo Rd. Apeliramo na vse somišljenike socialističnega gibanja in na bivše člane, da se pridružijo reorganiziranemu klubu, katerega tajnik je sod. Joseph Presterl. Naslov tajnika je 722 E. 160th St., Cleveland, O.

Konferenca v Pittsburghu in priredba kluba v Canonsburgu dobro izpadli.

CANONSBURG, PA. — Dne 26. oktobra sem se udeležil konference klubov JSZ. v Pittsburghu, ki je zelo dobro izpadla. Bila je številno obiskana. Sprejela je mnoge važne zaključke, tikajoči se agitacije za pojačanje JSZ. in razširjenje Proletarca. Več o tem bo razvidno v zapisniku.

V soboto 25. oktobra je priredil klub št. 118 v Canonsburgu vinski trgatve, ki je sijajno uspela. Imeli smo zelo veliko udeležbo. Pri trgatvi so bili ljudje zelo pridni. Vsi sadeži so bili pobrani s trt. Zabava je bila res neprisiljena in občinstvo je bilo s priredbo povsem zadovoljno.

Klub št. 118 dobiva vedno več simpatij med tukajšnjim občinstvom; aktiven je na raznih poljih dela in sodrugi se trudijo, da napravijo iz njega eno prvih organizacij v JSZ.

John Koklič.

O ljudskem shodu kluba J. S. Z. v Springfieldu.

SPRINGFIELD, ILL. — V nedeljo 26. oktobra se je vršil v Slov. domu kampanjski shod, ki ga je sklical tukajšnji socialistični klub št. 49 JSZ. Udeležba ni bila najboljša. Ako se vpošteva važnost takih političnih borb kot je sedanja in pa trud zavednega delavstva da zgradi iz proletarskih vrst mogočno delavsko stranko, bi morala biti udeležba vsekakor boljša. Ali med ljudstvom je še vse premalo zanimanja in delavci se v večini še ne zavedajo svojih dolžnosti do svojega razreda.

Bič, ki pada po njih, dobro čutijo. Krivice, ki se jim gode, so jim znane in žele da bi se odpravile. Ali prilik, ki se jim nudijo odpravljati krivice, ne znajo izrabiti.

Da je bil shod v vseh drugih ozirih uspešen, gre zasluga agitaciji naših sodrugov in pa pevskega zboru "Naprej", ki je s svojimi za tako priredbo primernimi pesmimi dal shodu pravi zanos. Zapel je "Marš seljezo", "Delavski pozdrav," in "Mi vstajamo!" Vse take pesmi vplivajo na dušo zavednega delavca in ga navdušujejo v borbi.

Prvi govornik je bil W. J. Spaulding, odbornik mesta Springfield, ki je govoril v angleškemu jeziku. Slikal je sedanjo republikansko administracijo v Washingtonu in njeno korumpiranost, obstoječi ekonomski položaj in razmere, ki kriče po počiščenju Washingtona in ameriškega političnega in ekonomskega življenja. Apeliral je na udeležence, naj agitirajo za izvolitev La Folletta in Wheelerja, ki zastopata interese delavskega ljudstva. Njegova izvajanja so udeleženci burno odobraval.

Drugi je nastopil Chas Pogorelec, tajnik JSZ., ki je opisal delavčev borbo za obstanek in zakone, ki ga tirajo v borbo za predrugačenje sistema in za izboljšanje življenjskih razmer. V tej borbi se poslužujemo raznih načinov in potov, uspešnih in neuspešnih. V vseh teh borbah se je zgradilo mogočno socialistično gibanje, katerega del smo tudi mi. Potom tega gibanja gremo naprej in se borimo za strmoglavljenje sistema mezdne sužnosti.

Dotaknil se je tudi pretekle svetovne vojne in slikal njene posledice, ki jih trpe ljudstva, koristi od nje pa imajo imperialisti in kapitalisti.

Priporočal je volilec, naj oddajo dne 4. novembra svoje glasove La Follettu in Wheelerju ter celotni socialistični listi. Apeliral je na navzoče, naj postanejo vsi člani socialistične stranke — stranke, ki stoji v sprednji liniji borbe med delom in kapitalom. Govoril je o delavskem časopisu in naglašal, da je časopisje eno najuspešnejših propagandističnih in vzgojevalnih sredstev. Delavec, ki hoče znanja in poznati svoje interese, mora čitati socialistično časopisje in poznati socialistično in drugo literaturo. Nevedne delavske mase ne morejo biti sposobne za boje proti izkoriščevalcem, neveden delavec ne more biti izvežban bореc, zato ker je neveden. Delavec se mora učiti organizirano delati in razumno misliti. Na takih delavcih sloni razredni boj — boj delavskega razreda proti kapitalizmu.

Izvajanjem sodruga Pogorelca so navzoči pazno sledili in mu živahno pritrjevali.

Sedaj je na shodih v splošnem v navadi, da se pri-
staži drugih struj oglašajo po končanih govorih s vprašanji ali ugovori. Takozvani ekstremisti prihajajo na socialistične shode in skušajo nekaj dokazati socialistom, ne da bi vedeli kaj. Tudi na tem shodu ni bilo brez takih ljudi. Ko je s. Pogorelec zaključil svoj govor, se je eden takoj oglašil za besedo in stavil govorniku naravnost smešno vprašanje. Pogorelec mu je odgovoril kot je "radovednež" zaslužil. Zatem se je oglašil drugi s podobno budalostjo. Ti ljudje so neke slišali nekaj fraz, naperjenih proti socialistom, pa si v svoji domišljiji predstavljajo, da so strašno modri, ako jih ponavljajo. Pred avdijenco razumnega delavstva se pokažejo otročje naivne, in za take so se predstavili tudi na tem shodu. Zborovalci so postali

nemirni in zahtevali, da se tem par zapeljanim domišljivcem ne pusti več tratiti časa.

Oglasili so se še nekateri naši sodrug, ki so pri-trjevali govorniku in izvajali, da je moč delavstva v organizaciji, ki jo mora utrjevati in jačati.

Na shodu so naši sodrug razpečevali socialistično literaturo, delili letake in agitrali za razširjenje "Proletarca". Četudi ni bila dvorana "nabita" udeležencev, je bil shod v vseh ozirih uspešen.

Nezanimanje mase delavcev za svoje shode ni ničesar novega; to je ena najstarejših napak, ki jih imajo delavci v svojo škodo. Spominjam se časov pred precejšnjim številom let, ko smo bili še onokraj luže. Socialistično gibanje je takrat šele pričelo prodirati med delavce, Marsikakemu čitatelju, ki se je že takrat zanimal za socialistično gibanje, bo morda še znano, s kakšnimi zaprekami so se morali boriti socialisti. Niso imeli samo boje z delodajalci in reakcionarnimi oblastmi, ampak tudi z ignorantno, velikokrat nahuj-skano maso, in z brezbržnim delavstvom. Ko se je v današnji Sloveniji ustanavljala jugoslovanska socialno demokratična stranka, so se ob nedeljah in praznikih prirejali agitacijski shodi, ki so bili različno obiskani. Sem pa tam se je dogodilo, da je bila udeležba sijajna celo za takratne razmere. Največkrat pa je prihajalo na shod le mal odstotek delavcev in iz teh se je rekrutirala četa, ki je polagala temelj socialistični vzgoji delavstva v slovenskih krajih.

Ko sem prišel v tistih časih, ko je bil socialist smatran za od boga zavrženega razbojnika in antikrista, po shodu skupaj z delavci katerim je bila organizacija deveta briga, so bili vendar toliko radovedni, da so vprašali, "kaj je ferajnar" povedal. Če si enega ali drugega vprašal, čemu ni bil na shodu, je bil odgovor, da je bil pri prvi ali pa pri deseti maši, in potem je bil truden pa se mu ni ljubilo na shod, ali pa je bil prepozen. Taki in podobni so bili izgovori in odgovori zanikernih delavcev, kadar se je šlo za interese delavstva. Mnogi delavci pa so bili boječji in tako hlapčevskega duha, da ne bi storili ničesar s čemur bi se zamerili gospodom, pa bili posvetni ali duhovski. Taki so pričakovali, da bo vse samo od sebe boljše postalo, sicer pa bodo že "ferajnarji zrihtali da bo boljše za revne ljudi". Sodrugi so te vrste ljudi nazivali z imenom "čakavci".

Delavcev, ki se ogibajo zanimanju in delu za svojo stvar z izgovori, tudi danes ne manjka. Razlika med izgovori sedanjih in takratnih "čakavcev" je le v tem, da danes že v naprej natančno vedo kaj bo govornik "povedal" in kaj "Proletarec" piše. Ker "vedo", jim ni treba na shode, ne spadati v socialistično organizacijo in ne čitati "Proletarca".

S takimi izgovori delavec v resnici pokaže samo to, da je malomarnež, da je v delavski armadi ničla, v praksi pa s svojo pasivnostjo opora kapitalizmu in cokolja napredku.

John Goršek.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

Politične aktivnosti slovenskih delavcev na Elyju.

ELY, MINN. — Na tem koncu Minnesote so naši rojaki že od nekdaj radi politizirali. Saj je Ely prav-zaprav mesto, katerega prebivalstvo tvori slovenske narodnosti, kot Gorenjci, Dolenjci, Belokranjci itd. Slovenci so tu torej "političen faktor" in v majnah pa faktor, ki spravlja železno rudo na površje, potem v železniške vagone in nato v Duluth, od kjer najde pot v plavže po raznih krajih dežele.

V nedeljo 26. oktobra zvečer smo imeli političen shod z zelo veliko udeležbo. Glavni govornik je bil G. H. Lammen iz Biwabika, kandidat farmersko-delavske stranke za poslanca, ki je agitiral za progresivno listo. Za svoja izvajanja je žel mnogo odobravanja.

Izmed Slovencev so govorili Jos. Pishler, Jos. Mavetz, John Judnich, Fr. Črček, elyski župan Frank Jenko, mestna odbornika Louis Champa in Jos. Komatar, Steve Agnich, John Zajec in debelost ki piše to poročilo. Ta shod torej tudi po številu govornikov ni bil majhen. Vsi govorniki so se izrekli za progresivne kandidate, ki so v Minnesoti večinoma označeni na listi farmerske-delavske stranke.

Dne 2. decembra se bodo vršile občinske volitve. V našem mestu smo nominirali za županskega kandidata Frank Jenkota, za aldermana pa Jos. Komatarja. Pričakuje se, da bosta izvoljena z veliko večino.

Z delom po navadi. V rudnikih je vse kontraktno delo. Rudarje že itak naporno delo "kontrakt" še bolj naganja k garanju. Plače so od \$4 naprej, ampak "sijajnih" plač ni. Hrana in stanovanje (board) stane od 35 do \$45 na mesec.

John Teran, zastopnik.

"Moč teme" na čikaškem slovenskem odru.

V nedeljo 9. novembra vprizori dramski odsek kluba št. 1 Leva Nikolajeviča Tolstoja petdejansko dramo "Moč teme", ki bo prva igra na našem odru v tej sezoni. Vršila se bo v dvorani C. SPS. na W. 18th St.

"Moč teme" je veliko delo velikega Tolstoja in dramski odsek se trudi da bo ta drama igrana čim naj-bolj mogoče popolno.

Občinstvo opozarjamo, naj pride v dvorano pred 2:30 popoldne, kajti "Moč teme" je dolga igra in se bo pričela točno ob tem času.

Iz zanimanja za to igro sklepamo, da bo udeležba boljša kot na katerikoli naših dosedanjih predstav. Vstopnice v predprodaji dobite v uradu Proletarca in pri članih in članicah kluba. Vstopnina 75c za osebo. — Publikacijski odsek kluba št. 1.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopolodne). Zborujemo v društveni dvorani. — Rjaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

Mesto izpovedi fraze.

Urednik "D. S.", ki je izbral "komunizem" za svoj privatni business in posredoval pri prodaji "Slovenije" tako spretno, da so Ziničevi pristaši plačali zanj tri tisočake dasi bi se jo dobilo za manj kot tisoč dolarjev, do danes še ni pojasnil, kdo so bili tisti "privatni kupci", ki so dvignili ceno. Ako tistih kupcev nikjer ni, kot se sumi, kdo je spravil razliko v znesku dva tisoč dolarjev? Kdo je dobil "nagrado" za posredovanje in koliko? To bi bilo zanimivo vedeti.

Kmalu ko je bil list, katerega urejuje F. N., kupljen, so dobile organizacije, pripadajoče jugoslovanski sekciji W. P. cirkular od par bivših članov njenega gl. odbora, v katerem je rečeno, da so dobili kontrolo "lumpenproletarci", ki so uvedli v odboru nezaslišano korupcijo. Iz teh razkritij je prišla na dan tudi sedaj že splošno znana afera o nakupu "D. S.", ki jo je bil lastnik pripravljen prodati za nekaj stotakov, toda se jo je iznebil s posredovanjem F. N. za čedno vsotico tri tisoč dolarjev, ki so jih zbrali hrvatski delavci v Garyju, Pittsburghu, Hammondu, Chicagi in drugje. Ne mi, ampak bivši hrvatski komunisti trdijo, da je bil list namenoma podražen in da je trditev da je kak zasebnik ponujal zanj tri tisoč dolarjev navadna laž in obenem trik, s katerim so "mešetarji" potegnili "Radnikov" odbor. Dotični ki je posredoval, in ki sam priznava da je njegova zasluga da je prišla "Slovenija" iz privatnih rok v roke hrvatske sekcije W. P., je njen urednik kakor je bil za časa mešetarenja, ki je trajalo po njegovem priznanju več mesecev. Ker ni vedel kako bi postal komunist, so se dogovorili, da se "vpripori" igra pod imenom "debata", in v debati je F. N. priznal, da je novi evangelij zelo lep nauk in se mu pridružil. To je bil uvod v javno "izpreobrnitev". Če pa bi "S." ne bila prodana, bi se ta igra ne vršila po tem sporu in tudi "spreobrnitve" ne bi bilo. — Ves F. Novakov "komunizem" torej ni drugega kakor businesska stvar, ki se je njemu morda izplačala, ni pa se izplačala tistim, ki so jo "kupili" — kupili list in urednika.

Kar bi bilo dobro vedeti je to, kdo privatnih kupcev je hotel plačati za "Slovenijo", ki je delala deficit (kakor vsak drug slovenski list izven obligatnih glasil), tri tisoč dolarjev? Če pa urednik, ki je pri kupčiji posredoval in izjavil, da lastnik ni tako neumen da bi dal list za manjšo vsoto kot mu jo ponujajo privatni kupci, tega pojasnila noče dati sam od sebe, je dolžnost članov njegove organizacije zahtevati, da se afera popolnoma pojasni. Ako posredovalec, v tem slučaju Mr. F. N. ni kriv, naj se to pojasni s tem, da se objavijo vse podrobnosti mešetarjenja, ki je imelo za posledico, da se je prejšnji lastnik "Slovenije" iznebil neprijetnega bremena in pri tem list še zelo drago prodal. Ako je kriv, je dolžnost organizacij, katera pravi da je list sedaj njen, da odslovi osebo ali osebe, ki niso vredne zaupanja poštenih delavcev.

Delavske organizacije, ki so res delavske, ne trpe v svojih vrstah koristolovcev, ki so pripravljeni odeti se v vsako prepričanje, ako jim nese.

Mi smo pripravljeni tako pojasnilo objaviti, ker hočemo da se duhu korupcije zabranjuje pot v vsako organizacijo, ki jo tvori delavstvo. Dosedaj pojasnila še ni bilo, mesto tega pa se odgovarja z napadi in izbruhi brezpomembnih fraz.

"D. S." z dne 30. oktobra je priobčila sledeče "pojasnilo" izpod peresa njenega urednika F. N. (podpisal se je samo z začetnimi črkami):

"Uredniku 'Proletarca'."

"Priatelj, usmiljenja si vreden ker se tako napenjaš. Ali se ne bojiš za tvoje cenjeno *socialpatriotsko* zdravje? Poglej, mi ne moremo zato, ako hira tvoja *jetična* stranka; zoper bacile ni sredstva prijatelj, ko so se enkrat razpasli.

"Ti zahtevaš odgovora brate. E, koliko smo že odgovarjali — toda sedaj ko vidimo, da znaš samo pljuvati, smo prenehali. — Pljuvaj dalje brate, to odgovarja tvojemu značaju, tvoji okolici, tvoji skrahirani stranki — vsemu kar te obdaja. Pljuvaj brate pljuvaj ...

"V 'D. S.' je škoda prostora za polemiko s človekom kakor si ti, ker njena naloga je prevzvišena. Pred našimi očmi se odigravajo veliki dogodki brate, katerih ti ne razumiš, ne ti in ne tvoja *jetična* četica. Prišel bo čas ko boš stal pozabljen, zapuščen s tvojimi zastarelimi nazori, s tvojo *jezuitsko podlostjo*. Prišel bo čas, ko ne bo tvoje *jetične* stranke, ne na pol mrtve internacionale. Prišel bo čas, ko bo proletariat z zaničevanjem zrl na vso *socijalpatriotsko*, reformistično *zalego*. Pljuvaj brate, mi imamo važnejše delo pred seboj kot odgovarjati na tvoje čikaške izbruhe. — F. N."

To je najnovejše pojasnilo. Fraze in psovke, psovke in fraze.

Ej, koliko smo že odgovarjali, pravi F. N. Fakt je, da ni še nikdar pojasnil zakulisne kupčije, in fakt je, da bi rad dobil kake "dude", ki bi igrali vlogo privatnih kupcev, toda "dudov" takega kalibra ni lahko dobiti. Mesto da bi govoril o tem o čemur je potrebno da bi govoril, pa prerokuje, da bo prišel čas ko bo pozabljena naša "jetična" četica. Še marsikaj drugega bo pozabljeno čez čas, tudi to, da smo imeli v letih 1922—23—24 v Ameriki slovenskega urednika, ki je bil toliko neroden da je moral aranžirati debato s katero je prišel k "pravemu spoznanju" in da je bil v pisanju tako nepreviden, da je z navideznimi pojasnjenji bolj in bolj priznaval greh, katerega drugače skuša zamolčati in utajiti. V ostajem pa naj bo dobri mož potolažen, kajti Proletarec je takih prerokov navajen od kar izhaja.

"Mi imamo važnejše delo pred seboj kot odgovarjati na tvoje čikaške izbruhe," je zarohnel prijazni F. N. Čitatelj, če imaš pri rokah prejšnje izdaje Proletarca, daj, poglej izdaje z dne 9. oktobra in 23. oktobra. Potem pa še enkrat poglej odgovor F. Novaka kot je priobčen zgoraj.

Kaj boš našel? To, da se mož izogiba, kot se izogibajo samo ljudje s slabo vestjo. Prikazati se hoče kot človek dela, ki nima časa odgovarjati na "čikaške izbruhe." Ima pa čas blatiti tisto gibanje kateremu je nekoč sam mislil da mu pripada, in ima čas potvarjati, lagati in zavajati.

Mr. F. N., opišite kupčijo tako da bo stvar vsakemu jasna, imenujte "privatne kupce," podajte izčrpeke zapisnikov takratnih sej, navedite konference ki ste jih imeli s "prosvetnim klubom" pred debato, in navedite zaključek kupčije ter pogoje, ki ste jih stavili lastniku z ozirom na posredovanje pri kupčiji in tiste pogoje, ki ste jih stavili Ziniču oziroma tistim, katerim ste prišli po kupčiji pod kontrolo. Vaš odgovor bomo priobčili dobesedno, kakor smo tega. Ali boste smeli kdaj čas lotiti se tega težkega dela, pa prenehali z izbegavanji?

IZ UPRAVNIŠTVA.

Poročali smo, da bo sodrug Anton Garden podvzel širšo agitacijsko turo za Proletarca po vzhodnem Ohiju in v naselbinah W. Virginije. Ker premogovniki njegovega okraja slabo obratujejo, je bil brez posla, in tako dobljeni čas je sklenil posvetiti agitaciji. Medtem pa je dobil delo in agitacijo bo za enkrat omejil samo na naselbine okoli Bartona. Piše nam, da ko bo imel priložnost bo šel tudi v druge naselbine v Ohiju in W. Virginiji.

Anton Žagar, ki je šel pred par tedni na agitacijsko potovanje v Montano in druge države po zapadu, nam poroča, da se naši rojaki delavci v nekaterih naselbinah zelo zanimajo za ekonomske in druge probleme ter radi čitajo. Naletel je tudi na kraje, kjer takega zanimanja ni najti. Ložje pa je dobiti kritike, ki zabavljajo vsevprek in agitator dobi s tem lepo priložnost poslušati kritiziranja in zabavljanja, ki so namenjena drugim. Dosedaj je dobil do 60 naročnikov in razpečal mnogo literature. Poroča, da so v par naselbinah Montane zelo dobri izgledi za ustanovitev socialističnega kluba. Kar večina naselbin potrebuje je enega ali par aktivnih delavcev, ki bi pričeli z organizatoričnim delom.

V tej izdaji je priobčen izkaz naročnin, ki so jih dobili agitatorji. Tak izkaz bi lahko imeli vsaki teden. Dosegel se bi z agitacijo. In treba je da agitiramo. Vsaki teden najmanj petdeset novih naročnikov — to naj bo geslo Proletarčevih zastopnikov in drugih naših agitatorjev.

Volitve so končane, ni pa končano delo naše stranke. Skozi vso kampanjo smo pripravljali delavstvo, ki je izven naše stranke, na organiziranje v skupni delavski stranki, in to nalogo MORAMO vršiti naprej; ravno zadnja kampanja je delavstvu pokazala, kako nujno rabi trdno politično organizacijo. Istotako jasno mu je pokazala, da rabi svoje časopise, kajti kapitalistično časopisje, pa tudi takozvano "neodvisno" časopisje, je bilo La Follettovi kampanji ali sovražno, ali pa je samo hlinilo prijaznost; v resnici so vsi ti listi agitirali za kapitalistične kandidate. Socialistična stranka je takoj po volitvah podvzela veliko kampanjo za januarsko konvencijo, na kateri se bo sklepalo o organiziranju ameriške delavske stranke, h kateri bomo pridruženi kot avtonomna enota.

Na vprašanja, kedar izide "Ameriški družinski koledar," odgovarjamo, da ima uredništvo sedaj v delu "Pregled po svetu," ki bo vzel še nekaj časa. V ostalem je Koledar v glavnem gotov. Naša tradicija je, da ga ne izdajamo tri ali štiri mesece pred koncem leta, ampak le nekaj tednov pred zaključkom tekočega leta, in to radi tega da je boljše urejen. "Ameriški Družinski Koledar" uživa sloves kakršnega nima noben drug jugoslovanski koledar in upravništvo Proletarca, ki ima vpogled v delo za prihodnji letnik Koledarja, je prepričano, da bo tudi letnik 1925 vreden slovega, ki si ga je naš Koledar pridobil. Kakor zdaj, bo tudi bodoči letnik vezan v platno.

Nekateri klubi, zastopniki in agitatorji še niso naročili brošur, da bi jih razširili med rojaki delavci svojega kraja. Sedaj je sezona zabav in drugih priredb,

ki jo je treba izrabiti za agitacijo v vseh, ne samo v nekaterih naselbinah.

Ako vam Proletarec ugaja, bi vam gotovo ugajalo da ga čitajo tudi drugi. Pristopite v krog agitatorjev za razširjenje Proletarca in pišite upravništvu po potrebne listine in informacije. Ako pa z enega ali drugega razloga ne morete biti stalen zastopnik Proletarca, storite za list lahko vsaj toliko da dobite od časa do časa kakega novega naročnika.

Nesocialistični listi, oziroma taki listi ki so v politiki za tistega ki jim več plača, so imeli tudi v tej kampanji žetev, ako so se hoteli prodajati. Zaslišanja kampanjskih odborov posameznih strank, ki so se vršila pred Borahovim senatnim odsekom, so pokazala, da so republikanci in demokratje potrošili čedne denarce za oglašanje svojih kandidatov v časopisju. Socialistično časopisje se ne prodaja, kajti če bi se, bi ne bilo socialistično. Bogate firme ne oglašajo v naših listih. Vzdrževati se morajo z naročnino in doneski, ki jih prispevajo zavedni delavci v podporo svojemu tisku. Tudi Proletarec potrebuje tako podporo, posebno v časih ekonomske depresije, kakor vlada npr. sedaj v času Coolidgeove "prosperitete". Ako morete, pošljite kak prispevek v pokritke izdatkov Proletarca.

S to in prejšnjo številko je precejšnjemu številu naročnikov potekla naročnina. Prosimo jih, naj jo obnove ne da bi jih opominjali s pismi, kajti s tem nam bodo prihranili čas ki bi ga radi porabili za drugo delo. Prihranili bi ne le čas, ampak tudi tiskovine in znamke.

Naročila za knjige se množe, kar je znamenje, da je med ameriški Slovenci vendar nekaj ljudi, ki hočejo čitati in ob enem čitati dobre knjige. Ti delavci vedo, da tudi možgani potrebujejo hrane. Izstradani možgani pomenijo prazno glavo — človeka brez znaja. Čitajte, čitajte mnogo, in čitajte dobre stvari.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Žagar, na agitaciji v Montani	58
Louis Kveder, na agitaciji v Penna.	14
John Teran, Ely, Minn.	9
Frank Ludvik, Cleveland, O.	6
Anton Debevc, Sheboygan, Wis.	5
John Krebelj, Cleveland, O.	4
Albin Karničnik, Hendersonville, Pa.	4
Joseph Korsič, Carlville, Ill.	4
Anton Zalar, Lloydell, Pa.	3
Joseph Koenig, San Francisco, Calif.	3
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	3
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	3
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	3
Anton Kogovšek, N. Chicago, Ill.	2
John Tancek, Kenmore, O.	2
Mike Primožič, Library, Pa.	2
Andrew Obed, Homer City, Pa.	2
Joseph Klarich, Detroit, Mich.	2
Sava Bojanovich, Chicago, Ill.	2
Frank Udovich, Chicago, Ill.	1
Vinko Ločniškar, Chicago, Ill.	1
Anton Zornik, Herminie, Pa.	1
Joseph Oceppek, Detroit, Mich.	1
Joseph Tursich, Barberton, O.	1

Delo klubov J. S. Z. v prošli kampanji.

V pretekli volilni kampanji so skoro vsi klubi J. S. Z. v polni meri vršili svojo dolžnost. Prirejali so shode, razdajali letake, prodajali brošure, nabirali naročnike našim listom in prispevke v kampanjski fond. Kakor v vsaki volilni kampanji, se je tudi v tej dogodilo, da so bili v nekaterih krajih naši klubi vodilna agitacijska sila, ker so edini ki predstavljajo politično organizirane skupine. Deset do dvajset članov je na ta način izvršilo ogromnega dela, in če ne bi bilo kluba, kdo bi ga izvršil? Članstvo JSZ. se zaveda, da je del ameriškega delavskega gibanja in je aktivno povsod, kjer so njegove aktivnosti potrebne.

Razni kampanjski klubi, ustanovljeni pred volitvami, so sedaj razpadli, ampak naše postojanke morajo vršiti svoje delo naprej. Socialistična stranka si je naložila nalogo organizirati ameriško delavstvo v eni veliki politični stranki in ga vzgojiti za borbo proti kapitalizmu. To je velika naloga in naša stranka je odločna da jo izvrši.

Klubi JSZ. so deli socialistične stranke in kot taki bodo sodelovali v agitaciji za osamosvojitve ameriškega delavstva na političnem polju.

Jugoslovanska socialistična zveza še nima postojank v vseh jugoslovanskih naselbinah. Take naselbine so vrzeli v socialističnem gibanju našega delavstva.

V mestu Milwaukee je bil klub nekaj časa neaktiven, toda dobili so se sodruzi, ki so ga reorganizirali in uvrstili z lastnimi močmi in ti sodruzi so porok, da bo klub vršil svoje naloge, ki v taki naselbini kot je milwauška niso majhne.

Tudi Collinwood je zopet v naših vrstah. Tudi v Collinwoodu je polje za socialistično organizacijo obširno in dela je mnogo. Vsi zavedni delavci v obeh naselbinah, sedaj je čas da se pridružite svojim tovarišem in sodelujete z njimi pri delu za socializem.

Iz Girarda, Kansas, poročajo, da je nekaj somišljenikov pričelo z akcijo za organiziranje socialističnega kluba in izgleda so, da se v kratkem ustanovi.

Enako poročilo smo dobili iz Royaltona, Ill. V mnogih krajih deluje eden ali več naših sodrugov in somišljenikov in agitirajo ter pripravljajo delavce na organiziranje v socialistični stranki. A. Žagar piše iz Bear Creeka, Mont., da je tam večje število zavednih delavcev, ki so voljni pristopiti v socialistični klub in mi apeliramo nanje, da ga organizirajo — čim prej tim bolje.

Sodrug E. V. Debs je nekaj tednov pred volitvami potom glavnega urada stranke apeliral na zavedne delavce, naj v teh važnih momentih grade socialistične postojanke, kajti brez socialistične stranke ne bo ameriške delavske stranke. Kadar se ustanovi, in mi hočemo da se ustanovi čim prej, bo to v veliki meri delo naše stranke. In da bo delavska stranka šla naprej, moramo imeti v nji močno socialistično stranko, ki jo bo tirala naprej s svojimi sposobnostmi, s svojo vzgojo in svojimi izkušnjami. — (Tajništvo J. S. Z.)

Stati izven organizacije in očitati socialistom, da s svojo taktiko "nič ne dosežejo" je najcenejši radikalizem. Kako bi bilo, če bi vsi socialisti izstopili iz stranke in se pridružili takim kritikom. Po vojni so to mnogi storili in posledica je, da je v takih krajih veliko kritikov, pa nikogar, ki bi hotel delati.

Listu v podporo.

CANANSBURG, PA.: Po \$1: John Koklich, Nick Krašna, Anton Delost; po 50c: P. Verček, John Podboy, John Troha; po 25c: Adolf Kern, Fr. Tomšič, John Albinini in Ant. Česnik; nabrano na klubovi seji \$3.80, skupaj	\$ 9.30
CLEVELAND, O.: Fr. Ludvik, 50c; po 25c: John Zalar, Rok Kogoj, John Metelko, Fr. Šifler, Lud. Sanabor, John Breščak, Frank Penca in Jos Brčar; po 10c: Geo. Kuhar, Andrej Kocjan, Neimenovan, 20c. (Nabral na seji društva "Jadranska Vila" št. 178, S. N. P. J. Skupaj	2.90
VIRIDEN, ILL.: Klub št. 50 JSZ., \$3.00; Fr. Hlrsich, \$2.00, skupaj	5.00
WAUKEGAN, ILL.: Anton Vičič	3.00
WILLARD, WIS.: Nabrano na seji dr. št. 198, SNPJ.	1.05
HENDERSONVILLE, PA.: Al. Karničnik, \$2; M. Tratar, \$1; John Lamuth, 50c; po 25c: Jos. Pristov, Jos. Čop, Louis Lošina; po 10c: Mary Marušič in John Nemanich, skupaj	4.45
CHICAGO, ILL.: Fil. Godina, 97c; John Rayer, 50c; A. Spolar, \$1.25, skupaj	2.72
LITTLE FALLS, N. Y.: M. Penich	.50
LATROBE, PA.: Mary Fradel	1.00
KENMORE, O.: John Tancek, provizija od naročnine	1.80
GIRARD, KANS.: Chas. Vorina	.65
BLANFORD, IND.: John Cestnik	.40
GLENCOE, O.: Neimenovan	1.00
Skupaj	\$ 33.77
Prejšnji izkaz	683.40
Skupaj	\$717.17

LA FOLLETTE-WHEELER KAMPANJSKI FOND JSZ.	
NOKOMIS, ILL.: Klub št. 128, J. S. Z.	\$ 5.00
GREENSBURG, PA.: Dr. "Naprednost" št. 223, SNPJ.	3.25
KRAYN, PA.: Dr. št. 70, SSPZ.	5.00
CHICAGO, ILL.: Dr. "Narodni vitezi", št. 39, SNPJ.	25.00
DETROIT, MICH.: Nabrano na seji kluba št. 114, JSZ., \$14.00; Anton Jurca \$1.00, skupaj ..	15.00
SOMERSET, COLO.: Prispevali po \$25 Ant. Majnik, st. in Jernej Majnik; po \$1: Anton Majnik, ml., John Majnik in Frank Remškar. Skupaj ..	7.00
Skupaj	\$62.25

IZID VOLITEV IN AMERIŠKO DELAVSKO GIBANJE.

V prihodnji in v naslednjih izdajah Proletarca bomo priobčevali poročila o izidu volitev, koliko glasov so dobili kandidatje socialistične stranke, kakšno je mišljenje odborov in članstva vodilnih unij z ozirom na ustanovitve delavske stranke sedaj ko so predsedniške volitve končane, o intrigah v unijah da se jih obdrži v pesteh buržvaznih politikov, in poročila o delu socialistične stranke za konvencijo meseca januarja prihodnje leto, na kateri se bo sklepalo o organiziranju ameriške delavske stranke. Da boste poznali ameriško delavsko gibanje kot ga delavec mora poznati, čitajte "Proletarca".

BREZ NASLOVA

Iskra.

"Nak, v Ameriki že ne bomo nič dosegli z volitvami," mi je zatrdil znanec, s katerim sem se pred par dnevi sestal. "Saj vidiš kakšni so," se je pritoževal. "Nisem za revolucijo, pa vseeno mislim, da jo bomo dobili," je dejal, se usedel na avtomobil k družini in se odpeljal. Silil sem ga na predavanje o rečeh kot je revolucija, pa mi je odvrnil, da se najraje zabava, na shodih in predavanjih pa vidi same dolgočasne obraze. No, pa počakajmo revolucije.

Sedajle sem se spomnil, da so se v mestu Niles, Ohio, vežbali za revolucijo. Kluksi in pa pristaši gorečega obroča so se topli; pa so prišli vojaki in jih pomirili. To je bilo menda prošlo soboto. Čemu so se zbrali pristaši obeh taborov za boj to niti sami ne vedo. Ampak pretepanje jih veseli, ko pa so tepeni, eni ali drugi, se pa togote.

Ku Klux Klan ima lepo navado v nočnih urah oviti križ s kako gorljivo tvarino in ga zažgati. Tak goreč križ postavijo na kakem vidnem prostoru v svrilo grešnim ljudem in pa tistim, ki jih stoodstotni amerikanizem še ni pretopil v pristne, lojalne Amerikance. "Flaming Circle" je organizacija, ki se je ustanovila proti trem K. Mislim, da bi se po slovensko imenovala "Goreči obroč", toda gotov nisem, kajti jaz sem zelo slab slovničar in še slabši prevajalec. Vseeno, ta "Goreči obroč" ima čudno vero, da se oženj gasi z ognjem. Na enem kraju goreč križ, na drugem goreč obroč. "Flaming Circle" pozna tudi znano svetopisemsko zapoved, da kdor se z mečem bojuje, bo z mečem pokončan. Ku Klux Klan se bojuje s sabljami v znamenju križa, in Goreči obroč se je odločil pokončati Klanovce v znamenju gorečega obroča. Vojaki imajo pa nepotrebno delo in šerifi sitnosti z jetniki.

Ali se more z ljudmi, ki so glasovali za Fosterja, izvesti revolucijo v tej deželi? Foster ve da ne in jaz ne verjamem, da je on sploh kdaj resno mislil na revolucijo, ki se v obstoječih razmerah nikakor ne dogodi. Ampak njegovi pristaši še danes verjamejo, da se kmalu dogodi, če ne prvega maja, 4. julija pa prav gotovo. Radnikov Fišer bo šel v boj s trnikom, Zinič pa z leseno žlico, ki jo je kupil prošlo poletje v Zagrebu. Če se bo uspešno končala, bodo Cvetkov, Kutuzovič, Kirin, Ivošević itd., ki so danes znani kot odstopli ali izključeni komunisti, obešeni brez vsake obravnave. Tako si Fišer tolmači diktaturo proletariata.

To pot slovenski listi niso bili tako polni oglasov za kandidate republikanske in demokratske stranke. Še najbolj se je postavila "Edinost", ki jih še nikoli ni imela toliko. To je povsem v skladu s "krščanskim socializmom" kot ga ona propagira. Demokratska stranka je dala listom priložnost oglašati demokratske kandidate ne da bi čitatelj mogel "pogrun-tati" stvar za plačan oglas. Predlagala je, da je pripravljen oglašati v obliki "novic", ki izgledajo navidezno nedolžne novice, toda zaležejo veliko več kot veliki oglasi s kričecimi okvirji.

"Radnik" očita Cvetkovemu "Novemu Svijetu", da pobira "vice", ali če hočete, dovtype in šale, iz kapitalističnih listov. Ali pri Radniku prav nič ne pogledajo "D. S."? Tam take reči kar strižejo iz kapitalističnih in orjunaških slovenskih listov iz starega kraja. Tudi kakšne "poučne" reči izstrižejo iz orjunaških slovenskih glasil in jih servirajo svojim čitateljem kot originalen "štof".

Zvonko je bil končno vendar sprejet v JSKJ. Društvo Jugoslovčanov ga je odklonilo, toda društvo Zvon ga je sprejelo. Pravijo, da je Jugoslovčan "bolj napredno društvo," Zvon pa je "bolj na katoliško plat". Jaz ne vem in ne rečem nič več kot sem slišal. Kar mi ugaja je gorečnost, ki jo goji Zvonko za interese skoro vseh (ali pa morda vseh) slovenskih podpornih organizacij.

Chas. Novak se je oglašil s poročilom o svojih shodih, ki jih je bilo 22; prinesli so \$400 dohodkov, namreč nekaj nad \$300 v agitacijski fond, drugo za knjige. Približno toliko ako ne več znašajo njegovi stroški. Udeležba ni bila nikjer sijajna. Dopade se mi, da hoče naučiti Amerikance slovenski, hrvatski ali pa italijanski jezik, kajti Korl govori vsa tri "narečja". Pri-petilo se je na nekem shodu v W. Virginiji, da sta razun Novaka govorila tudi dva Amerikanca, in eden izmed njih je Korlna baje hvalil, kar on ni maral in zato mu je je odgovoril "v vseh treh jezikih, slovenskem, hrvatskem in italijanskem, ter mu dal odgovor kakoršnega zasluži tak buržvazni lakaj." ("D. S." z dne 30. okt.) Ker sem trde glave ne razumem, kako je ta lakaj razumel odgovor, čeprav mu je Korl odgovoril kar v treh jezikih. Amerikanci v W. Virginiji ne govore še slovenski, hrvatski ali italijanski jezik. Bolj pametno bo, ako se Korl nauči angleško, da bo še "po angleško" zabavljaj in rentail nad socialisti.

Književni vestnik.

"POD LIPO," štev. 10 (oktober), ima sledečo vsebino:

Giuseppe Mazzini: Utrinki. — Čulkovski: Večer. — Čulkovski: Misel. — Čulkovski: Ob nevihti. — Tone Maček: Ko sem moliti hotel. — James Ramsay MacDonald: O socializmu. — Lovro Kuhar: Dekle z mandolino. — Pietari Puelvaerinta: Sejmska izkušnja. — Čulkovski: Sanje. — A. K.: Internacijskonalna za delavsko vzgojo. — Ing. Ivan M. Varga: Ideologija zadružnega gibanja. — Ignacij Mihevc: Iz mojih mladih let. — Na Platnicah: Gh.: Internacijskonalna mladine. — Listek.

V "Listku" omenja med drugim A. Gardenovo poročilo V. zboru JSZ. o ekonomskem delovanju delavskih strokovnih in političnih organizacijah, ki je bilo priobčeno v Proletarcu. Revija "Pod lipo" izhaja v Ljubljani, Prule št. 15.

Septemberske izdaje nismo prejeli.

"ČAS," oktoberska številka, ima sledečo vsebino: Frank Kerže: Smernice, pesem. Frank Kerže: Andrejevi, povest. Koliko spanja potrebujemo. O suhosti. Tretja stranka v Ameriki. A. J. Terbovec: Potni doživljaji. Iz brezsolčnih krajev. O gorili in treh sovražnikih. Sila naravne elektrike. Iz znanosti in napredka.

Naslov časa je 1142 Dallas Rd. N. E., Cleveland, O.

Dohodki in izdatki "Prijateljev sovjetske Rusije".

"Soviet Russia Pictorial", oktobrska izdaja, je priobčila finančno poročilo o dohodkih in izdatkih "Mednarodne delavske pomoči" (preje "Prijatelji sovjetske Rusije in delavske Nemčije", preje "Prijatelji sovjetske Rusije"), iz katerega je razvidno, da se porabi ogromen del sredstev, nabranih za pomoč Rusiji in nemškemu prebivalstvu, za propagando v tej in drugih deželah in za upravne stroške.

V fiskalnem letu 1924 (devet mesecev) izkazuje omenjena organizacija (ki jo kontrolirajo in vodijo komunisti) \$103,003.81 dohodkov (prenos vključen). Pomožnemu odboru v Nemčijo je poslala \$18,331.07. To je svota, s katero se je nakupilo hrane za ljudske kuhinje pod upravo posebnega delavskega odbora v Nemčiji.

Za oglase raznim ameriškim (večinoma komunističnim in liberalnim listom je izdala \$5,664.48. Za cirkularje \$6,119.39. Podpora mesečniku "Soviet Russia Pictorial" \$6,081.97. Kino department "Prijateljev sov. Rusije" je imel \$28,247.34 izdatkov, med temi \$12,855.36 za direktorje, organizatorje in govornike. V finančnem poročilu pojasnjujejo, da ni imel noben organizator in govornik več kot \$50 na teden.

Publicijski department je imel \$29,145.89 izdatkov. Upravni stroški so znašali \$12,952.97.

Finančno poročilo ni popolno, ker ne vključuje vseh dohodkov, ki jih imajo podružne organizacije in

tudi ne vključuje izdatkov podružnic. Finančno poročilo pravi, da so te same odgovorne za svoje poslovanje.

"Prijatelji sovjetske Rusije" so prišli svoječasno v oster spor z židovskim dnevnikom "Forwardom", ker jim je očital, da porabijo večinoma vsa sredstva, nabrana v pomoč bednemu prebivalstvu v Rusiji, za propagando v Ameriki. Prišlo je tako daleč, da so imenovali poseben odbor, ki je pregledal račune in podal izjavo, da so pravilni, toda ob enem priznal, da so bile za propagando res potrošene zelo visoke vsote. Vsi govorniki in organizatorji so ob enem agitatorji Workers' Party, ki je prišla na ta način zelo poceni do velikega agitacijskega štaba.

Tudi iz poročila zadnjega fiskalnega leta se vidi, da je največji izdatek propaganda in drugi največji izdatek so upravni stroški.

Prve gledališke igralk.

Kdaj so nastopile v Evropi prve gledališke igralkice? V zgodnjem srednjem veku so sicer uprizarjali po cele dneve dolge cerkvene igre, takozvane pasionske in božične, v katerih so bile važne ženske vloge, toda ženske niso sodelovale pri teh igrah. V ženskih vlogah so nastopali moški, preoblečeni v ženske. Samo redkokdaj se omenja v 14. in 15. stoletju nastop ženske v kakšni vlogi kot posebna izrednost. Od te dobe so nastopale vedno gosteje ženske pri pasijonskih igrah, zlasti na Francoskem. V Nemčiji se dobe tozadevna poročila šele v poznejšem času. Tako poroča kronika, da

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar potrebujete kaj iz lekarne se oglasite pri

Cyrus W. Davis
vodilnem lekarnarju v
CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost
sta naša gesla.

"OGENJ"

(Dnevnik desetnije)

spisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne.
Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, kakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z?

BOŽIČ

praznik radosti se približuje

Gotovo se boste spomnili svojih dragih v stari domovini z malim darom za božične praznike.

Naše najboljše zveze z vsemi bankami v Evropi nam omogočijo dostaviti vsako pošiljatev v najkrajšem času in najcenejše z jamstvom da bo pošiljatev dostavljena v popolnem znesku.

Prodajamo parobrodne listke in zastopamo vse parobrodne družbe; naš parobrodni oddelek vam nudi vso pomoč v vseh zadevah.

Kapital in prebitek
\$2,000,000.00

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Ave. Vogel 19te ceste.
CHICAGO, ILLINOIS

Vlagajte svoje prihranke v to varno banko.

so leta 1557. gojenke neke šole v Eislebenu uprizorile igro o izgubljenem sinu. V Engadinu so sodelovale ženske leta 1554. pri predstavljanju "Judite" in l. 1589. so brandeburške princezinje in plemiške dame uprizorile neko božično igro.

Pazljivost je kar šteje.

Pazljivost je tista reč, ki šteje. Tudi najboljši material je neraben, če mu manjka pazljivost. V Trierju, starem nemškem mestu, kjer se nahaja več važnih rimskih ostankov kot v katerem drugem mestu severne Evrope, se nahaja amfiteater, kjer so na povelje Konstantina Velikega vrgli nebroj Frankov-jetnikov krvoločnim zverem v letu 306 — in to poslopje je še današnji dan dobro ohranjeno, ker bilo je zgrajeno s pazljivostjo. Joseph Triner Company posveča izdelovanju Trinerjevega zdravilno grenkega vina največjo mogočo pažnjo in to je tisto, zakaj je vsak zadovoljen s Trinerjevim zdravilno grenkim vinom v slučajih slabega teka, slabe prebave, plinov, glavobolov, slabega spanca in silnih želodčnih neredov. "Trinerjevo zdravilno grenko vino je dobro zdravilo," tako nam piše Mr. Andy Simenec 9. oktobra 1924 iz Woodhull, Ill. Pa tudi Trinerjev Liniment je dobro zdravilo proti revmatizmu, nevralgiji, križobolu in oteklinam, istotako je Trinerjev Cough Sedative dobro zdravilo proti prehladom. Poskusite jih, vaš lekarnar ali trgovec z zdravili vam bosta postregla. Če vam pa ne moreta, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

VELIKO RAZPRODAJO PURANOV IN RAC

priredi

Jerry Studnicka

pri

John Steržinarju
Archer road, Willow Springs

V SOBOTO 15. NOVEMBRA 1924

Začetek ob 8. zvečer.

Godba in brezplačni prigrizek

**Potokaz: Chicago & Joliet poulična
železnica, z avtomobilom pa Archer road
(tlakran) do vhoda.**

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

924 McAllister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINCIC

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

IŠČE SE

PEVOVODJA za poučevanje petja pri dveh pevskih zborih.

Poleg poučevanja bi lahko opravljal še kaka druga dela, bodisi v tovarni ali kjerkoli. Vsakemu, ki bi sprejel to službo smo pripravljene iti na roko in mu pomagati da dobi primerno delo.

Ponudbe pošljite na:

FRANJO KUHOVSKI,
8971 Sherwood Ave.,
Detroit, Mich.

Ako ste zmožni čitati angleško, naročite "Outline of History", ki jo je spisal slaven angleški pisatelj in zgodovinar H. G. Wells. Stane \$5. Naroča se pri "Proletarcu". V zalogi imamo tudi razne druge angleške knjige. Glej naš cenik slovenskih in angleških knjig. Največja slovenska knjigarna v Ameriki.

"ČAS", ..

jedina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

Največja zaloga boljših književnih del.

Denar, investiran v dobre knjige, je najboljša investicija.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HISE. (Alexander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
VZORI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana ..	.75
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana ..	1.00
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Šenoa), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana ..	1.20
ZMOTI IN KONEC GOSPODI-NE PAVLE, (I. Zorec), broširana ..	.40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana ..	.65
ZENINI NABE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana ..	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana ..	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan ..	1.75
II. zv. vezan ..	1.50
III. zv. vezan ..	1.50
IV. zv. vezan ..	1.25
V. zv. vezan ..	1.00
VI. zv. vezan ..	1.00

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francoske prevlel I. Hribar) vezana ..	1.00
--	------

MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba ..	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana ..	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba ..	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90
POHORSKE POTI, (Janko Glaser), broširana ..	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana ..	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana ..	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana ..	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana ..	.65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana ..	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana ..	.25
ALZKE PESMI, (Peter Benza), trda vezba ..	.50
TRBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana ..	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana ..	.50
BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ČARLJEVA ŽENITEV-TILJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igrice, enodejanske, broširana ..	.25
DNEVNIK, veseljoigra v 2 dejanjih ..	.30

GAUDEAMUS, komedija v 4 dej. ..	.60
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana ..	.60
KASIJ, drama v 3 dejanjih ..	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana ..	.35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana ..	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ROMANTIČNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana ..	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih ..	.50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana ..	1.00

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.

ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? De-bata ..	.20
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern) ..	5.00